

«Η Τηλεόραση ως φορέας γυναικείων προτύπων και στερεοτύπων»

Συντονιστής: Γ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ (Γ. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ): Κυρίες και κύριοι, καλή σας ημέρα. Είμαι ο Γιώργος Νικολόπουλος και μόλις αρχίζουμε τον α΄ κύκλο του τραπέζιού με τίτλο «Η τηλεόραση ως φορέας γυναικείων προτύπων και στερεοτύπων». Όπως θα παρατηρήσετε οι ομιλητές – εισηγητές υπερτερούν ως προς το φύλο, είναι 3 γυναίκες, 2 άνδρες. Θα παρατηρήσετε επίσης ότι από δεξιά έχω δύο κυρίες και εξ ευωνύμων την κα Σπυράκη.

Έκανα έναν μικρό υπολογισμό με βάση το πρόγραμμα που υπάρχει και με βάση το χρόνο που μας έχει διατεθεί. Κανονικά θα πρέπει να μιλήσει ένας έκαστος των εισηγητών για 18 λεπτά. Θα έλεγα να το κάνουμε 10λεπτο. Δεν ξέρω αν θα πρέπει να αναφερθώ ιδιαίτερα. Θα ξέρετε όλοι τους εκλεκτούς συναδέλφους μου και τον κ. Ρέππα ο οποίος είναι στο πάνελ, θεατρικός συγγραφέας και σεναριογράφος.

Από δεξιά έχω την κα Εύη Δεμίρη, δημοσιογράφο και μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Θα έλεγα να συστήσω πρώτα τις κυρίες, είναι η κα Αγγελική Σπανού, συνάδελφός μου στην εφημερίδα «Ελευθέρος Τύπος». Η κα Μαρία Σπυράκη, συνάδελφός μου επίσης στον τηλεοπτικό σταθμό «MEGA».

Είναι ο κ. Τάσος Παπαδόπουλος, παλαιόθεν γνωστός και φίλος συνάδελφος, πριν από 30 χρόνια νομίζω είπε ο Πρόεδρος της Ένωσης Συντακτών. Αλλά είχαμε πολλές γυναίκες και τότε. Μάλλον κάποιο λάθος έχει κάνει ο κ. Σόμπολος. Είναι δημοσιογράφος συνάδελφος στον τηλεοπτικό σταθμό «EXTRA 3». Και βεβαίως ο κ. Μιχάλης Ρέππας που είπαμε προηγουμένως, θεατρικός συγγραφέας και σεναριογράφος.

Θα έλεγα να πάρει χωρίς να τρώμε άλλο το χρόνο τον λόγο η κα Εύη Δεμίρη. Αν δεν κάνω λάθος θα πρέπει να τηρηθεί και το πρόγραμμα όπως τουλάχιστον μου έχει δοθεί. Δεν ξέρω αν θα πρέπει να μιλήσουν πρώτα οι κυρίες και μετά οι κύριοι. Ό,τι θέλετε. Όπως είναι προγραμματισμένο.

Τον λόγο η κα Εύη Δεμίρη.

Ε. ΔΕΜΙΡΗ: Ευχαριστώ πολύ. Καλημέρα σε όλους και συγχαρητήρια στις Γενικές Γραμματείες που είχαν την πρωτοβουλία της σημερινής ημερίδας. Πιστεύω ότι σε κάθε συζήτηση θα πρέπει να υπάρχει μία κοινή βάση. Γι' αυτό επέλεξα το άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος που λέει επί λέξει «η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του κράτους. Ο άμεσος έλεγχος του κράτους που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης αδείας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας».

Όπως ασφαλώς γνωρίζετε, το κείμενο αυτό ψηφίστηκε στις 6 Απριλίου 2001, δηλαδή πριν από 8 χρόνια. Το σημερινό ραδιοτηλεοπτικό τοπίο γεννήθηκε πριν από 20 περίπου χρόνια, δηλαδή τα χρόνια της παιδικής αθωότητας έχουν περάσει.

Η ομιλούσα είχε την τύχη στις 21 Νοεμβρίου του '89 να αρχίσει το δελτίο ειδήσεων των 21.00 στην «ΕΡΤ-1» τότε, με τη φράση «επιτέλους δεν είμαστε μόνοι». Ήταν η πρώτη μέρα που άρχιζε εκπομπή το «ΜΕΓΑ» με το δελτίο ειδήσεων των 20.00 με τη Λιάνα Κανέλλη.

Άρχιζε η πολυπόθητη εποχή της ελεύθερης τηλεόρασης, που δυστυχώς πολύ σύντομα αποκλήθηκε ιδιωτική τηλεόραση, για να καταλήξει σε αυτό που πράγματι είναι, εμπορική τηλεόραση.

Θεωρώ απαραίτητη αυτή τη μικρή εισαγωγή διότι όταν σήμερα μιλάμε για τηλεόραση, το ισχυρό αυτό ηλεκτρονικό μέσο επικοινωνίας; Εκπαίδευσης; Εκμάθησης; Εκπολιτισμού; Επιμόρφωσης; Ο νους μας αυτόματα πηγαίνει στην ιδιωτική και όχι τη δημόσια, λόγω του μεγάλου μεριδίου τηλεθέασης και διαφημίσεων που αποσπά καθημερινά.

«Γυναίκα και ΜΜΕ, η τηλεόραση ως φορέας γυναικείων προτύπων και στερεοτύπων». Μόνο και μόνο ο τίτλος της ημερίδας με πά-

ει αναγκαστικά πολύ πίσω, στις αρχές του '90, όταν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή διοργανώσαμε στην Αθήνα στο Ζάππειο ένα σημαντικό συνέδριο «Γυναίκες και άνδρες στη ραδιοτηλεόραση – ισότητα στη δεκαετία του '90;». Ο τίτλος ήταν με τη μορφή ερωτήματος.

Την απάντηση φυσικά τη γνωρίζουμε όλοι. Ένα πανηγυρικό όχι. ούτε στη δεκαετία του '90, ούτε του 2000. Λέγαμε τότε ότι η πιο επίπονη και δύσκολη δουλειά είναι να αλλάξουν οι συμπεριφορές και οι στάσεις που υποθάλπουν τις ανισότητες μεταξύ των ανδρών και των γυναικών. Λέγαμε τότε ότι χρειάζονται δραστικές πολιτικές προκειμένου να επηρεαστούν το περιεχόμενο και η πολιτική των προγραμμάτων, να αποφεύγονται τα στερεότυπα, να αναδεικνύονται οι γυναίκες που έχουν διαπρέψει, όπως σε τεχνικά και επιστημονικά ζητήματα.

Θεσμοθετήθηκαν βραβεία που ενθάρρυναν την ποικιλία και την αποφυγή των στερεοτύπων ως προς την παρουσίαση των γυναικών και των ανδρών. Στη Γερμανία μάλιστα οι γυναίκες στις ομάδες των ΜΜΕ επέλεξαν το πιο προσβλητικό πρόγραμμα και έστειλαν το βραβείο του «Ξινού Αγγουριού» στον «νικητή – παραγωγό».

Λέγαμε τότε ότι ναι μεν τα εμπόδια είναι ιδιαίτερα ανθεκτικά για δίκαιη επιλογή προσωπικού, αλλά το 1995 υπογράφηκε στο Λονδίνο η Χάρτα για ίσες ευκαιρίες για τις γυναίκες στη ραδιοτηλεόραση απ' τους Προέδρους των δημοσίων ραδιοτηλεοράσεων της EBU. Μεταξύ αυτών και η ελληνική «ΕΡΤ».

Θα μου πείτε ότι ωραία τα λέγατε, αλλά τι έγινε. Η απάντηση είναι πολύ απλή. Ο λεγόμενος κανόνας της αγοράς θριάμβευσε, βρήκε εύφορο έδαφος στη χώρα μας, ψηφίστηκαν δεκάδες νόμοι για να μπει τάξη στο άναρχο ραδιοτηλεοπτικό τοπίο, αλλά δεν πάρθηκε η γενναία απόφαση της αδειοδότησης.

Έτσι, ερχόμαστε σήμερα να κάνουμε διαπιστώσεις.

Διαπίστωση πρώτη. Χάσαμε μια 20ετία χωρίς να αξιοποιήσουμε τα αγαθά που προσφέρουν τα ηλεκτρονικά μέσα. Τα προϊόντα πήραν τη θέση των αγαθών και το κέρδος έγινε ο αποκλειστικός αυτοσκοπός. Τα ωραία μεγάλα λόγια περί ποιότητας, αξίας του ανθρώπου,

αξιοπρέπειας, πολιτιστικής ανάπτυξης, αντικειμενικής ενημέρωσης κ.λπ., έμειναν στα χαρτιά για να τα ανασύρουν πυκνά – συχνά, δηλαδή κάθε βδομάδα, δηλαδή κάθε Τρίτη το ΕΣΡ, κάποιοι ρομαντικοί. Κάποιοι αφελείς; Ίσως. Που εξακολουθούν να πιστεύουν ότι η χώρα μας αξίζει μια καλύτερη ραδιοτηλεόραση που σέβεται και αναδεικνύει τις ανθρώπινες αξίες και όχι τον ευτελισμό του ανθρώπου.

Διαπίστωση δεύτερη. Τα τηλεοπτικά προγράμματα πρωινάδικα, μεσημεριανά, κουτσομπολίστικα, απογευματινά δήθεν κοινωνικού περιεχομένου, διακρίνονται για την φαντασία τους και την προβολή προτύπων και στερεοτύπων.

Γυναίκες καλλίγραμμες, άεργες, άνεργες, υποαπασχολούμενες, γυναίκες χωρισμένες, απατημένες, βιασμένες, κακοποιημένες, γυναίκες εγκληματίες, παρελαύνουν σχεδόν καθημερινά, άλλοτε μακιγιαρισμένες και έτοιμες για λίγα λεπτά δημοσιότητας on camera και άλλοτε με την πλάτη διότι οι αποκαλύψεις εμπεριέχουν και ποικίλους κινδύνους που δεν αξίζουν το πινάκιο φακής ως αμοιβή για τη συμμετοχή τους στο τηλεοπτικό υπερθέαμα.

Φυσικά υπάρχουν και οι περιπτώσεις της συμμετοχής μέσω τηλεφωνικής γραμμής, όπου κανείς τρομάζει με αυτά που ακούει και ίσως να έχουν δίκιο όσοι καταγγέλλουν στημένες πληρωμένες αφηγήσεις, για να χτυπήσουν κόκκινο τα μηχανάκια της τηλεθέασης.

Διαπίστωση τρίτη. Η τηλεθέαση φέρνει διαφήμιση, αλλά η διαφήμιση πρέπει να είναι ελκυστική, διότι ως γνωστόν οι γυναίκες είναι οι μεγάλοι καταναλωτές μαζί με τα παιδιά. Ελκυστικές, πανέμορφες και πάντα νέες, χαρούμενες, νοικοκυρές πλένουν, στολίζουν, μαγειρεύουν, αλλά σπανίως έχουν επάγγελμα υψηλού κύρους ή διακρίνονται για τις δεξιότητές τους.

Η γυναίκα ταυτοποιείται με μοντέλα επιτυχημένων εργαζομένων γυναικών εκτός των παραδοσιακών ρόλων στερεοτύπων και προωθεί το έχει σαν μέσο καταξίωσης και όχι το είναι. Με την αγορά της τάδε μάρκας προϊόντος, η γυναίκα αποκτά αξία. Πρόκειται για τη δικτατορία της ετικέτας. Η γυναικεία συμπεριφορά τηλεκατευθύνεται. Τα αισθήματα δεν έχουν καμία σχέση στην επιλογή συντρόφων.

Κυνηγεί πρότυπα ανδρών με δύναμη, χρήμα, σίγουρους για τον εαυτό τους, με ακριβά αυτοκίνητα, μεγαλοστελέχη επιχειρήσεων, με σκοπό να εξασφαλίσει μια άνετη ζωή και να νιώσει ασφάλεια. Η γυναίκα χάνει το προσωπικό της σίγμα.

Επιπλέον, άσχετα με το διαφημιζόμενο προϊόν, η γυναικεία παρουσία έχει άμεσα ή έμμεσα σεξουαλικό περιεχόμενο. Νομίζω ότι αξίζει να αναφέρω εδώ ότι η εξάρτηση των ΜΜΕ από τους διαφημιστές, δημιουργεί όρια απαράβατα στην ελευθερία του Τύπου και η διαφήμιση μπαίνει εστιθελικά στο προσκήνιο ως πέμπτη εξουσία.

Θεωρώ αναγκαίο να πω εδώ ότι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, έχει συντάξει κώδικα δεοντολογίας για το περιεχόμενο των τηλεοπτικών διαφημίσεων από το 2003, αλλά φαίνεται ότι χάθηκε στο λαβύρινθο του αρμόδιου Υπουργείου. Στην Ελλάδα είμαστε, συμβαίνουν και αυτά.

Ασφαλώς θα μπορούσα να πω πολλά για τη βραδινή τηλεοπτική ζώνη, τη λεγόμενη ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, όπου πρωταγωνιστούν η βία, τα εγκλήματα, τα τηλεπαιχνίδια με ή χωρίς ορό της αλήθειας και τα παρατράγουδα των 150 ευρώ το μήνα, με συμβάσεις σύγχρονου σκλαβοπάζαρου.

Σταματώ εδώ και σας ευχαριστώ για την υπομονή σας και λυπάμαι που αυτό το ανοιξιάτικο πρωινό χρησιμοποίησα τα μελανά χρώματα της καθημερινής πραγματικότητας και όχι τα πολύχρωμα της εικονικής πραγματικότητας. Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε και εμείς πολύ την κα Εύη Δεμίρη. Έκανα έναν πρόχειρο υπολογισμό και διαπίστωσα ότι το 85% στην αίθουσα είναι γυναίκες. Ο λόγος σε έναν άνδρα, τον κ. Τάσο Παπαδόπουλο, συνάδελφο.

Τ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Καλημέρα σας. Αντί εντός τυπικού λόγου, θέλω να μιλήσω για τις εμπειρίες μου στο χώρο της ραδιοτηλεόρασης, γιατί ξεπερνούν τα 30 χρόνια, κακό για μένα αυτό, καλό για τη γνώση που μου έχουν προσδώσει. Θέλω να θυμίσω ότι όταν ξεκίνησε η ελληνική τηλεόραση, η γυναίκα ήταν η παρουσιάστρια των εκπομπών

και ο άνδρας παρουσίαζε το δελτίο ειδήσεων.

Θυμηθείτε λέμε η πρώτη παρουσιάστρια η Ελένη Κυπραίου και ένας απ' τους πρώτους παρουσιαστές ειδήσεων είναι ο Ιάσων Μοσχοβίτης. Αλλά τότε δεν υπήρχε ούτε μία γυναίκα να αναλάβει το ρόλο να λέει τις ειδήσεις, να παρουσιάζει το δελτίο ειδήσεων. Να σας θυμίσω ότι η γυναίκα τότε παρουσίαζε απλώς το πρόγραμμα.

Στη συνέχεια η γυναίκα παρουσίασε γυναικείες εκπομπές, απαράδεκτο για μένα, διαχωριστικό κομμάτι ανάμεσα στις σχέσεις των δύο φύλων. Σήμερα, έχουμε γυναίκες που παρουσιάζουν τα πιο έγκυρα δελτία ειδήσεων. Άρα, έχουμε μια αλλαγή στην πορεία του χρόνου.

Βεβαίως επειδή θέλω να βλέπω το ποτήρι μισογεμάτο και όχι μισοάδειο, θα πω και πολλά θετικά που έχουν προκύψει και βεβαίως θα επισημάνω και τα αρνητικά που υπάρχουν στις μέρες μας, σε σχέση με τη γυναίκα ως πρότυπο και στερεότυπο στην ελληνική τηλεόραση.

Να πούμε δηλαδή ότι σήμερα και να τονίσουμε, η γυναίκα πρωταγωνιστεί στο δελτίο ειδήσεων. Πρωταγωνιστεί ως παρουσιάστρια, σχολιάστρια, πρωταγωνιστεί ως ρεπόρτερ. Κάτι που δε συνέβαινε στο παρελθόν. Η γυναίκα έφτασε στο σημείο να εκπορθήσει ακόμη και το ανδροκρατούμενο αθλητικό ρεπορτάζ.

Να πω ότι πολλές γυναίκες κάνουν αθλητικό ρεπορτάζ, κάνουν ποδόσφαιρο, που μέχρι πριν μερικές δεκαετίες ήταν μόνο ανδρικό προνόμιο. Βλέπουμε μερικά στοιχεία που μπορούν να μας κάνουν να αισιοδοξούμε. Όπως επίσης ότι η γυναίκα σήμερα με σοβαρότητα παρουσιάζει τα δελτία ειδήσεων, πείθει γι' αυτό και να πάμε μερικές δεκαετίες πίσω και να πούμε ότι τότε υπήρχε πάντα μία άρνηση στο κατά πόσο μια γυναίκα μπορεί να παίξει έναν τέτοιο ρόλο.

Να πούμε όμως επίσης ότι η γυναίκα έχει και ένα συν στην παρουσία της. Όπως και να το κάνουμε, είναι πιο ελκυστική από τον άνδρα και έτσι θετικά αν το δούμε, βλέπουμε ότι η γυναίκα έχει ένα ρόλο ξεχωριστό, τον οποίο προβάλλει μέσα απ' την τηλεόραση και αν έχει και αντίστοιχη προσωπικότητα νομίζω ότι έχει κάνει ένα καλό κράμα μιας παρουσίας τηλεοπτικής.

Θα θυμίσω γιατί ήμουν και εγώ τότε στην ΕΡΤ, ότι η κα Δεμίρη

ήταν απ' τις πρώτες γυναίκες που παρουσίασαν δελτία ειδήσεων. Αν δεν κάνω λάθος ήταν η πρώτη. Όχι; Ξέχασα την Κανέλλη που την είχα προτείνει εγώ να κάνει δελτίο ειδήσεων, όταν ήμουν στην τηλεόραση σε επιτελική θέση.

Γιατί τότε, θα σας θυμίσω και κάτι άλλο, μετά τη μεταπολίτευση σε μία επιτελική θέση που ήμουν, έβαλα 5 γυναίκες στα 7 τμήματα που ήταν κάτω από εμένα και με κοίταγαν όλοι με μισό μάτι οι άνδρες, για αυτή την επιλογή. Εθεωρείτο και αυτό κάτι που ήταν δυστυχώς έξω από τα καθιερωμένα και τα δεδομένα της εποχής.

Βεβαίως υπάρχει και η άλλη όψη του νομίσματος που δεν πρέπει να την παραλείψουμε. Κάποιοι χρησιμοποιούν και ιδίως η σημερινή, όπως πολύ σωστά επεσήμανε η κα Δεμίρη, εμπορική τηλεόραση, τη γυναίκα ως sex symbol, δηλαδή τη χρησιμοποιεί για να μπορέσει να δημιουργήσει πρόκληση για τηλεθέαση.

Τη βλέπουμε να χρησιμοποιείται, ακούσαμε στη Ρωσία να γδύνεται και να παρουσιάζει δελτίο ειδήσεων. Τη βλέπουμε τώρα να παρουσιάζει, ως μετεωρολόγος, μετεωρολογικό δελτίο ημίγυμνη και έτσι με κινήσεις αρκετά προκλητικές. Είναι μια εικόνα εμπορική, η οποία βεβαίως μπορεί να μας κάνει να χαμογελάμε όταν τη βλέπουμε, αλλά πρέπει και να μας προβληματίζει ενίοτε.

Να πούμε επίσης ότι βρισκόμαστε σήμερα μπροστά σε μερικά φαινόμενα που πρέπει να τα επισημάνουμε, αλλά ταυτόχρονα πρέπει και να τα καυτηριάσουμε. Δηλαδή οι ξανθές που είναι χαζές και που τις βγάζουμε πολλές και όλες μαζί να τις παρουσιάσουμε σε ένα τηλεοπτικό παιχνίδι ή τη γυναίκα ως χρήση για οποιοδήποτε παιχνίδι γίνεται από τις εκπομπές αυτές που παρουσιάζονται από την τηλεόραση.

Θεωρώ ότι έχει ξεπεραστεί η ανδροκρατούμενη εικόνα της ελληνικής τηλεόρασης. Απλώς η εμπορική τηλεόραση κάποτε χρησιμοποιεί, συχνά μάλλον, χρησιμοποιεί τις γυναίκες για να προσελκύσει τηλεθεατές και τις χρησιμοποιεί βεβαίως με ένα τρόπο που εγώ θεωρώ ότι δεν είναι και αυτός που θα πρέπει να μας κάνει να ικανοποιούμεθα όσοι σκεφτόμαστε τη γυναίκα με αυτούς τους πολλούς και δύσκολους ρόλους

που έχει σήμερα, αλλά και με ένα σεβασμό στη δουλειά που κάνει.

Θέλω να πω δηλαδή με δυο κουβέντες ότι αυτή τη στιγμή στην τηλεόραση έχουμε πολλά μοντέλα να δούμε και θετικά και αρνητικά. Εγώ είμαι αισιόδοξος και νομίζω ότι έχουν γίνει πάρα πολλά βήματα και ξεχωρίζουν γυναίκες με πολύ δυναμική παρουσία και προσωπικότητα. Νομίζω ότι είναι σε έναν πολύ καλό συναγωνισμό με τους άντρες και πολλές φορές παίρνουν και το κεφάλι και πάνε πιο μπροστά. Βεβαίως επειδή είναι ικανότερες ενδεχομένως.

Και να πω ότι ίσως πρέπει να βλέπουμε σήμερα την τηλεόραση με τις δύο της όψεις, όπως είναι και ένα νόμισμα. Οι όψεις της γυναίκας που έχει μια δυναμική παρουσία, που μπορεί να μας πείθει γι' αυτά που λέει και για πολύ σοβαρά θέματα να έχει ένα κύρος να τα λέει και όχι το παλιό μοντέλο που ήταν ικανή μόνο να παρουσιάζει το πρόγραμμα.

Και βεβαίως τη γυναίκα που χρησιμοποιείται ως αντικείμενο έλξης προς τους άνδρες και κάποιοι νομίζουν ότι έτσι μπορούν να κάνουν τηλεθέαση. Βεβαίως δεν μπορούμε να παραλείψουμε και τα δύο, αλλά θα ήθελα με θετική προσέγγιση να επισημάνουμε το πρώτο, το οποίο εμένα ειλικρινά όταν σκέφτομαι την πορεία του χρόνου 4 περίπου δεκαετιών παρά κάτι, είναι ένα θετικό βήμα και σε αυτό νομίζω να μείνουμε και σε αυτό το σημείο να εστιάσουμε και να προσεγγίσουμε την προσοχή μας, γιατί πιστεύω ότι είναι μία σοβαρή κατάκτηση. Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Όταν ξεκίναγα δημοσιογραφία πριν από 34 χρόνια, οι δάσκαλοι και οι δασκάλες μου, έλεγαν ότι δημοσιογράφος γίνεσαι από την εφημερίδα και όχι από την τηλεόραση. Υπήρχε τότε βέβαια μόνο η δημόσια τηλεόραση. Θα είναι πολύ χρήσιμο να ακούσουμε τα όσα έχει να μας πει η κα Αγγελική Σπανού, επειδή είναι σε ένα μέσο που λέγεται έντυπος τύπος.

Α. ΣΠΑΝΟΥ: Είχε δίκιο ο Πρόεδρος της ΕΣΗΕΑ, ο κ. Σόμπολος, που είπε πριν ότι οι γυναίκες που εργάζονται πια στα μέσα ενημέρωσης και στα ραδιοτηλεοπτικά και στις εφημερίδες, είναι πολύ περισσότερες απ' το παρελθόν, μπορεί και να ξεπερνούν πράγματι το 50% του συνόλου των εργαζομένων.

Νομίζω ότι θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον να μη μείνουμε στο ποσοτικό στοιχείο, αλλά να περάσουμε στο ποιοτικό. Θα είχε ενδιαφέρον δηλαδή αν η ΕΣΗΕΑ μπορούσε να κάνει μια καταγραφή, κατά πόσο αυτές οι γυναίκες που εργάζονται στα ΜΜΕ και ειδικά στους παραδοσιακά ανδροκρατούμενους χώρους, όπως για παράδειγμα είναι το πολιτικό ρεπορτάζ το οποίο παρακολουθώ εγώ ή η Μαρία, έχουν τις ίδιες δυνατότητες ανέλιξης με τους άνδρες συναδέλφους τους στην ιεραρχία και ιδιαίτερα με ποιους όρους, δηλαδή ποιο είναι το κόστος για την προσωπική τους ζωή, ποιες είναι οι συνέπειες για την οικογενειακή τους κατάσταση, εάν πρέπει από ένα σημείο και μετά να μεταλλαχθούμε ως προσωπικότητες και να έχουν πολύ εντονότερα ανδρικά απ' ότι θηλυκά χαρακτηριστικά.

Εν πάση περιπτώσει, ένα ερώτημα είναι αν μία καλή σταδιοδρομία στα ΜΜΕ για τις γυναίκες σημαίνει προσωπική ευτυχία ή προσωπική αποτυχία. Το λέω αυτό γιατί νομίζω ότι το ποσοτικό στοιχείο δεν μπορεί να είναι το κυρίαρχο στην ανάλυση του πως παράγεται και προβάλλεται το γυναικείο στερεότυπο στα μέσα ενημέρωσης και ειδικά στην τηλεόραση.

Πράγματι η γυναικεία παρουσία είναι εντονότατη στην τηλεόραση σήμερα, όπως το ανέλυσε και πολύ καλά με την ιστορική του εμπειρία ο Τάσος Παπαδόπουλος. Είναι κυρίαρχη η γυναίκα, αλλά δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι αυτό αποτυπώνει μια πραγματικότητα κοινωνικής προόδου, δηλαδή ότι η γυναίκα είναι όλο και περισσότερο στην τηλεόραση, επειδή αυτό τεκμηριώνει την πρόοδο που έχει συυτελεστεί σε θέματα ισότητας.

Είναι πολύ πιθανό η γυναικεία παρουσία να είναι πολύ έντονη στην τηλεόραση, ακριβώς επειδή η γυναικεία παρουσία είναι πάρα πολύ ελκυστική, ευχάριστη και χρήσιμη για το σκοπό που τελικώς υπηρετεί το τηλεοπτικό μέσο.

Η αλήθεια είναι ότι δεν είναι ένα το γυναικείο στερεότυπο στην τηλεόραση, είναι πάρα πολλά. Υπάρχει ένα στερεότυπο που το βρίσκουμε κυρίως στο λεγόμενο ψυχαγωγικό τομέα, ιδιαίτερα το πρωί, αλλά και σε ψυχαγωγικές ζώνες βραδινές, στο οποίο στερεότυπο αυ-

τό κυριαρχεί η γυναίκα που έχει την πολύ έντονη θηλυκή διάσταση.

Είναι μια γυναίκα πολύ όμορφη συνήθως, πολύ λαμπερή, ακόμα και όταν για παράδειγμα έχει πολύ πρόσφατα γεννήσει. Είναι μια γυναίκα η οποία δε δείχνει να έχει αποτυχίες στην προσωπική της ζωή, έχει πολύ υγιή σχέση με τα παιδιά της, πολύ υγιή σχέση με το σύζυγό της, πολύ υγιή σχέση με τον κοινωνικό της περίγυρο. Είναι συνήθως χαρούμενη, δείχνει ξεκούραστη και είναι και πολύ συναισθηματικά γενναιοδωρη προς τους τηλεθεατές της.

Αυτή η γυναίκα κατά κανόνα δεν έχει σοβαρή παιδεία ή και αν έχει αυτό δεν προκύπτει απ' την τηλεοπτική της συμπεριφορά ή απ' τον τηλεοπτικό της λόγο, δηλαδή δεν είναι ζητούμενο. Με αυτό το γυναικείο στερεότυπο μπορεί να ταυτιστεί εύκολα η τηλεθεάτρια, γιατί η γυναίκα αυτή δεν εκπέμπει αλαζονεία, αντίθετα είναι πάρα πολύ προσηνής, δημιουργεί μια σχέση οικειότητας με το ακροατήριό της, εμφανίζεται να έχει τις ίδιες αγωνίες που έχει και η μέση γυναίκα, αλλά δεν είναι η μέση γυναίκα.

Στην πραγματικότητα είναι μια γυναίκα ρεπλίκα, είναι μια γυναίκα απόκοσμη, η οποία είναι σε μεγάλο βαθμό εξιδανικευμένη, η οποία μπορεί να δημιουργήσει μια συλλογική φαντασίωση ότι μπορεί η κάθε μία απ' εμάς να γίνει έτσι εάν υπάρξουν οι προϋποθέσεις. Είναι μια ευχάριστη φαντασίωση αυτή η οποία όμως απέχει πάρα πολύ απ' την πραγματική ζωή μιας καθημερινής εργαζόμενης γυναίκας.

Στον ενημερωτικό τομέα το γυναικείο στερεότυπο ή τα γυναικεία στερεότυπα που παράγονται και προβάλλονται είναι πολύ διαφορετικά. Κυριαρχεί πάντως νομίζω το στερεότυπο μίας πολύ επιθετικής γυναίκας, η οποία είναι δυναμική, είναι αποφασιστική, μπορεί να νικήσει τον αντίπαλό της εάν αυτός είναι ένα πρόσωπο απ' το οποίο παίρνει συνέντευξη.

Μιλάει καλά, έχει συνήθως μία σοβαρή παιδεία και την προβάλλει. Είναι στην πραγματικότητα μια γυναίκα σε ρόλο άνδρα, η οποία όμως διατηρεί τα θηλυκά της χαρακτηριστικά. Είναι και αυτή πολύ περιποιημένη, είναι εμφανίσιμη, έχει δηλαδή τα στοιχεία εκείνα που την κάνουν να υπερέχει.

Και αυτή η γυναίκα όμως ασφαλώς δεν είναι η γυναίκα της διπλανής πόρτας, είναι μια γυναίκα δίπλα στην οποία μία συνηθισμένη γυναίκα θα μπορούσε να αισθανθεί αμηχανία ή δέος ή ακόμα και κόμπλεξ. Υπάρχουν πάρα πολλά γυναικεία στερεότυπα στην τηλεόραση. Είναι το στερεότυπο της ιδανικής γυναίκας που προβάλλεται στη διαφήμιση και που περιέγραψε πολύ ωραία πριν η Εύη Δεμίρη.

Είναι πάντα μια γυναίκα ευπαρουσίαστη, ξεκούραστη, μια γυναίκα που τα καταφέρνει, μία γυναίκα καταναλώτρια, η οποία αναζητά και βρίσκει την προσωπική της ευτυχία μέσα απ' τα προϊόντα τα οποία επιλέγει. Είναι η γυναίκα που προβάλλεται στα σήριαλ, όπου εκεί πλέον η καθημερινότητα φαίνεται ότι έχει μπει πολύ περισσότερο και εκεί εμφανίζονται πλέον περιπτώσεις γυναικών που έχουν στοιχεία μιας αληθινής μητέρας, μιας αληθινής εργαζόμενης, μιας αληθινής νέας κοπέλας, που μπορεί να έχει τις αγωνίες της για το αν θα βρει κάποιον σύντροφο ή αν θα βρει δουλειά. Στα σήριαλ είναι πολύ πιο δημοκρατική η κατάσταση.

Το πιο ενδιαφέρον ίσως στερεότυπο, όχι πάντα με την καλή έννοια, είναι το γυναικείο στερεότυπο που προβάλλεται στις εκπομπές που συνήθως κυριαρχούν στις ζώνες του μεσημεριού. Εκεί έχουμε το στερεότυπο της κυνικής γυναίκας, που είναι έτοιμη για όλα και μπορεί να κάνει τα πάντα, η οποία προβάλλεται φυσικά ως επιτυχημένη αυτή η ακραία γυναικεία περίπτωση και η οποία μετατρέπεται σε δύναμη όλες τις θεωρούμενες ως γυναικείες αδυναμίες, όπως είναι για παράδειγμα το κουτσομπολιό ή η κατινιά ή η ηδονοβλεψία ή το ενδιαφέρον για τις ζωές των άλλων.

Αυτή η γυναίκα ηδονίζεται με την ιδέα που προκαλούν τα πολιτιστικά σκουπίδια και μεταφέρει αυτή την ηδονή σε όλους όσοι είναι έτοιμοι να τα δεχθούν, είτε από εθισμό, είτε επειδή έχουν διαπαιδαγωγηθεί σε αυτό, είτε από πραγματική απόλαυση.

Έχει ενδιαφέρον να δούμε και το θέμα των γυναικείων εκπομπών, αυτές που θεωρούνται γυναικείες εκπομπές. Και μόνο ο ορισμός μίας εκπομπής παράδειγμα life style ή εκπομπής που η πρώτη ύλη της είναι η ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά γεγονότα που συμβαίνουν στις ζωές επωνύμων, είναι εξευτελιστική για τη γυναίκα.

Ακόμα πιο εξευτελιστική για την γυναίκα, είναι η εκπομπή εκείνη η οποία στηρίζεται σε μαρτυρίες, καταθέσεις και αφηγήσεις είτε είναι αυθόρμητες, είτε είναι σκηνοθετημένες, γυναικών οι οποίες μεταφέρουν στην τηλεοπτική οθόνη το προσωπικό τους πρόβλημα, την απιστία του συζύγου τους, μία ερωτική προδοσία και άλλα πάρα πολύ προσωπικά θέματα, με έναν τρόπο ο οποίος είναι εξαιρετικά ταπεινωτικός για την ίδια την ταυτότητα της γυναίκας.

Θα κλείσω με μία παρατήρηση που έχει κάνει ένας πολύ ενδιαφέρων Καθηγητής Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης ο Νιλ Πόστμαν, ο οποίος έχει γράψει ένα βιβλίο με τίτλο «Διασκέδαση μέχρι θανάτου», προσπαθώντας να αποδείξει ότι η τηλεόραση είναι ένα μέσο το οποίο φύσει ενδιαφέρεται για την ψυχαγωγία του τηλεθεατή.

Λέει ο Νιλ Πόστμαν ότι «όλα όσα συμβαίνουν ακόμα και στο σόου των ειδήσεων, γίνονται για την ψυχαγωγία μας» και αυτό το βλέπει κανείς στο στήσιμο των παρουσιαστών, στα αστείακια που ανταλλάσσουν μεταξύ τους, στην περιποιημένη τους εμφάνιση, στη μουσική υπόκρουση, στη σκηνοθεσία μιας ενημερωτικής εκπομπής, ότι ζητούμενο είναι τελικά η ψυχαγωγία, δεν είναι η διαπαιδαγώγηση, σίγουρα δεν είναι το καθρέφτισμα της πραγματικότητας ή της επικαιρότητας που υπάρχει.

Με βάση αυτή τη λογική και το γυναικείο στερεότυπο στην τηλεόραση υπάρχει υπηρετώντας καταρχήν τους όρους του θεάματος, οι οποίοι είναι πολύ διαφορετικοί απ' τους όρους που ισχύουν στην καθημερινότητά μας, η οποία καθημερινότητά μας όμως γίνεται η πρώτη ύλη που αλέθεται στο μύλο της τηλεόρασης ως πρώτη ύλη. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Αν η γυναίκα είναι πρότυπο ή στερεότυπο στην τηλεόραση, θα είναι ενδιαφέρον να δούμε από την πρισματική γωνία του θεατρικού συγγραφέα, γιατί μέχρι τώρα μίλησαν δημοσιογράφοι, πως βλέπει ένας συγγραφέας και σεναριογράφος το ρόλο της γυναίκας στην τηλεόραση.

Μ. ΡΕΠΠΑΣ: Καταρχήν να πω ότι έχω καλυφθεί σε μεγάλο βαθμό από τους προηγούμενους ομιλητές. Δεν ξέρω αν πρέπει να τα διαβάσω. Θα διαβάσω αυτά που έχω γράψει. Βασικά το πιο ενδιαφέρον όμως

είναι η κατάληξη και ένα ερώτημα που τίθεται περισσότερο στις γυναίκες, γιατί νομίζω ότι το πρόβλημα είναι κάτι το οποίο πρέπει να πάρουν στα χέρια τους οι γυναίκες.

Πριν συνεχίσω, θέλω πρώτα απ' όλα να δηλώσω την αμηχανία μου να βρίσκομαι ανάμεσα σε γυναίκες και να μιλάω για γυναίκες. Πρέπει να ξέρετε ότι κάθε είδους άνδρας, είτε ο ερωτισμός του στρέφεται στο γυναικείο φύλο είτε στο αντρικό, έχει πάντα μια γυναίκα στην οποία αιωνίως απολογείται και απ' την οποία αιωνίως κρίνεται, ακόμα και όταν αυτή έχει πεθάνει.

Αυτή η γυναίκα είναι η μητέρα του. Μία γυναίκα απόλυτα εξαυλωμένη στη φαντασία του και ταυτόχρονα απόλυτα σωματική, δεδομένου ότι για να τον γεννήσει τον συνέλαβε με τη γνωστή προαιώνια μέθοδο, κυοφόρησε 9 μήνες και τον γέννησε μέσα σε αφόρητους σωματικούς πόνους.

Αυτή η εξιδανικευμένη και άυλη και συνάμα χθόνια και σκοτεινή εικόνα γυναίκας που κάθε άνδρας έχει σφηνωμένη στο μυαλό του, του στερεί κάθε αντικειμενικότητα στην προσέγγιση του άλλου φύλου. Μην περιμένετε να σας φωτίσω με τις απόψεις μου για τη γυναικεία εικόνα στα Μέσα, γιατί στερούμαι πλήρως αντικειμενικότητας.

Πρώτον, γιατί είμαι άνδρας και δεύτερον, γιατί είμαι σε κάποιο βαθμό συνυπεύθυνος για τη γυναικεία εικόνα στην τηλεόραση λόγω του σήριαλ «Οι τρεις Χάριτες». Αν η μητέρα μου με γέννησε βιολογικά, «Οι τρεις Χάριτες» υπέγραψαν με το ταλέντο τους το πιστοποιητικό της καλλιτεχνικής μου γέννησης και είναι φυσικό να τις αγαπώ δια βίου.

Πολλές φορές με ρωτούν πού αποδίδω εγώ την επιτυχία αυτού του σήριαλ. Η πιο προφανής απάντηση είναι επειδή ήταν αστείο. Αυτή η απάντηση και ρηχή είναι και ταυτολογική στο βάθος της. Είναι σα να λες αυτό το σήριαλ ήταν επιτυχημένο επειδή ήταν επιτυχημένο. Πιστεύω ότι για να πετύχει ένα καλλιτεχνικό προϊόν σημαίνει ότι καθρεφτίζει ένα κυρίαρχο αίτημα ή μία κατάσταση που εξελίσσεται δυναμικά μέσα στην κοινωνία και το γεγονός που ανέδειξε τις Χάριτες είναι η αλλαγή της θέσης της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία.

Απ' τη μεταπολίτευση μέχρι το 1990 ο αριθμός των γυναικών που με ραγδαίους ρυθμούς έμπαιναν στην αγορά εργασίας ήταν τέτοιος που εντέλει ανέδειξε έναν άλλο τύπο γυναίκας. Τη γυναίκα που αυτονομείται οικονομικά και συνακόλουθα κοινωνικά και δεν ετεροπροσδιορίζεται πλέον από το σύζυγό της, αλλά αποτελεί αυτοτελή και αυτόνομη κοινωνική οντότητα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται στην ψυχολογία, τα ήθη και τις σχέσεις των δύο φύλων.

Ήταν φυσικό αυτού του είδους οι εργαζόμενες και αυτονομημένες γυναίκες να εκπροσωπηθούν κάποια στιγμή στο χώρο του θεάματος. «Οι Τρεις Χάριτες» χωρίς να παύουν ούτε στιγμή να είναι γυναίκες με όλα τα προτερήματα και τα ελαττώματα της γυναίκας, ουδέποτε υπήρξαν κατίνες. Μπορεί να ήταν αφελείς ή και τρελές κάποιες φορές, αλλά ποτέ κότες.

Οι σχέσεις τους με τους άντρες χαρακτηρίζονταν από την αναζήτηση ερωτικού συντρόφου, αλλά ποτέ απ' την αναζήτηση ενός στηρίγματος. «Οι Τρεις Χάριτες» ήταν οι κολώνες του σπιτιού τους από μόνες τους. Τους άντρες τους ήθελαν μόνο για τον έρωτα, ποτέ για την αποκατάσταση.

Επίσης «Οι τρεις Χάριτες» δεν υπήρξαν ποτέ φεμινίστριες, γιατί ποτέ δε θεώρησαν ότι ανήκουν στο δευτερεύον φύλο. Απλά θεωρούσαν τους άντρες ίσους τους και ο ίσος δεν έχει τίποτα να διεκδικήσει από τον ίσο του. Είμαι υπερήφανος που ήμαστε οι πρώτοι, χωρίς να το έχουμε σαν πρόθεση, που καταγράψαμε στο χώρο του λαϊκού θεάματος αυτή την κοσμογονική αλλαγή μετά την οποία ούτε οι γυναίκες, αλλά ούτε και οι άντρες γύρω μας μπορούν να είναι ίδιοι. Ούτε φυσικά και ο χώρος του θεάματος.

Ο λαϊκός κινηματογράφος από τον πόλεμο και μετά, ιδιαίτερα στο χώρο της κωμωδίας, υπήρξε αυστηρά ανδροκρατούμενος. Λογοθετίδης, Μακρής, Φωτόπουλος, Σταυρίδης, Κωνσταντάρας, Ρίζος, Βουτσάς, Κωνσταντίνου, Μουστάκας, Χάρρυ Κλιν, για να θυμηθώ μόνο λίγους από τους κορυφαίους.

Αν αφαιρέσει κανείς τις ταινίες της Ρένας Βλαχοπούλου, καμία

ελληνική ταινία δε στηρίχθηκε σε γυναίκες. Αντίθετα, πολλές αξιόλογες ηθοποιοί περιορίζονταν σε διακοσμητικούς ρόλους, για παράδειγμα η Μάρω Κοντού. Ελάχιστες είναι οι φορές που της επέτρεψαν να αναδείξει το ταλέντο της σε σημαντικούς ρόλους.

Συνήθως την περιόριζαν στο ρόλο της κομψής οικοδέσποινας στο πλάι του Κωνσταντάρη ή του Σταυρίδη. Θα μου πείτε, ξεχνάς την Αλίκη. Φυσικά και δε τη ξεχνώ. Η Αλίκη αναμφισβήτητα υπήρξε η βασίλισσα του λαϊκού θεάματος της μεταπολεμικής Ελλάδας και αναδείχθηκε βασίλισσα ακριβώς επειδή εξέφραζε το μοντέλο της χειραγωγημένης γυναίκας, της γυναίκας που ετεροπροσδιορίζεται απ' το παλικάρι που έχει στο πλάι της, μια νεράιδα που χωρίς παλικάρι δεν νοείται.

Η Αλίκη στους ρόλους της μπορεί να ήταν καλόκαρδη, πανέξυπνη, καπάτσα και καταφερτζού, αλλά ποτέ δεν κατάφερνε αυτό που ήθελε σε άμεση αναμέτρηση με τον άνδρα. Του το έφερνε πάντα με τον πλάγιο τρόπο, το γυναικείο, την πουτανιά. Γενικώς πραγματοποιούσε τον τύπο «πονηρό θηλυκό, κατεργάρα γυναίκα».

Η μόνη που έκανε μεγάλη καριέρα πέρα απ' αυτά τα πλαίσια ήταν η Μελίνα Μερκούρη, κυρίως χάρη στην αξέχαστη Στέλλα. Εκεί η Μερκούρη δημιούργησε ένα τύπο χειραφετημένης γυναίκας πρωτοφανούς για την εποχή και τόσο δυναμικό, που μια ταινία την έκανε σταρ αλλά με ελάχιστη φιλμογραφία στον ελληνικό κινηματογράφο, πράγμα που την καθιστά σημαντική, αλλά μειοψηφική.

Στην ίδια κατηγορία θα τοποθετούσα και τη Μαίρη Χρονοπούλου της οποίας η δυναμική περσόνα την εμπόδισε να γίνει κυρίαρχη. Ήταν πάντα συμπληρωματική σε πολυπληθείς διανομές. Το απόλυτο κυρίαρχο μοντέλο ήταν η Αλίκη. Όλες οι άλλες έκαναν καριέρα πάνω σε αυτό το πατρών πάνω ως κάτω.

Αρκεί να θυμηθεί κανείς την Καρέζη και την Αρώνη στο «Μια τρελή – τρελή οικογένεια» όπου όσο και αν ήταν σημαντικές, όσο και αν ήταν ατίθασες, μόνο η σφαλιάρα του Αλεξανδράκη και του Παπαγιαννόπουλου τις ολοκληρώνουν σε γυναίκες. Γενικώς αυτή η ταινία είναι η πιο χαρακτηριστική ίσως της ιδεολογίας του παλιού ελληνι-

κού κινηματογράφου, αλλά και του θεάτρου, σχετικά με τη θέση της γυναίκας. Και αυτή η θέση είναι πάντα κάτω από τον άνδρα της.

Κατά βάση η σφαλιάρα είναι το τελικό και το πιο αποτελεσματικό φάρμακο στις γυναικείες αναζητήσεις εκείνης της εποχής, εξ ου και η Αλίκη τραγουδούσε «Δημήτρη μου, Δημήτρη μου, μου το 'κλεισες το σπίτι μου». Μόνο προς το τέλος της ζωής της σε εντελώς άλλες εποχές μπόρεσε να χειραφετηθεί από το μύθο της γατούλας και να τραγουδήσει στο Βίκτωρ – Βικτώρια «ο άνδρας της ζωής μου είμαι εγώ», πράγμα που ήταν και αλήθεια για τη ζωή της.

Μετά απ' την ανδροκρατία της παλιάς ελληνικής κωμωδίας περνάμε σε μία ιδιωτική τηλεόραση όπου ο Σπύρος Παπαδόπουλος είναι εξίσου δημοφιλής με τη Δήμητρα Παπαδοπούλου και ο Πέτρος Φιλιππίδης με τη Μαρία Καβογιάννη. Οι Έλληνες δημιουργούν για πρώτη φορά κωμωδία για τα δύο φύλα. Σημαντική διαφορά και ως εδώ καλά.

Η έντονη παρουσία γυναίκας στο τηλεοπτικό prime time καθρεφτίζει μια σημαντική πρόοδο εξίσωσης, αλλά αν ξεπεράσουμε τους αριθμούς και πλησιάσουμε πιο κοντά το φαινόμενο με ποιοτικά και όχι ποσοτικά κριτήρια, ίσως παρατηρήσουμε μια υπαναχώρηση όχι τόσο ενθαρρυντική.

Πολλοί απ' τους ρόλους που σημείωσαν επιτυχία έχουν δημιουργήσει τα τελευταία χρόνια μια νέα εικόνα θηλυκού που έχει κάτι απ' τη σύγχρονη φρασεολογία της χειραφετημένης γυναίκας μεν, αλλά τα βασικά της χαρακτηριστικά ανήκουν στην κατηγορία της γυναίκας αντικείμενο, της γυναίκας δοχείο και σκεύος της αντρικής σεξουαλικής εκτόνωσης.

Αυτό το παράξενο μόρφωμα θα το ονόμαζα γυναίκα τραβεστί. Είναι μια παραμορφωμένη και παραμορφωτική εικόνα θηλυκού που είναι κούκλα, παμπόνηρη, κουτσομπόλα, απάνθρωπα βιτριολική στο χιούμορ της εις βάρος των άλλων γυναικών, επαναλαμβάνει τικ του τύπου «αγάπη μου, είσαι θεά, είσαι κούκλα» και είναι πάντα ξελιγωμένη για άνδρα.

Πολύ συχνά βλέπω συναδέλφους και καλές συναδέλφους, να ξοδεύονται σε κωμωδίες που ταυτίζουν τη θηλυκότητα με μια εκφορά

που θυμίζει τραβεστί. Πιθανώς τα σενάρια αυτών των σειρών γράφονται από άντρες που φοβούνται τη γυναικεία επιθυμία και την ταυτίζουν με μια τερατώδη και ακόρεστη λαγνεία στα όρια της μητρομανίας. Γυναίκες που έχουν σα μοναδικό αυτοσκοπό να πηδηχτούν.

Απ' την εικόνα της Αγίας Μπτέρας που δε μετέχει ποτέ στην κτηνώδη διαδικασία του σεξ, μη φτάνουμε και στο αντίθετο. Είναι βέβαια φανερό ότι οι άνδρες δυσκολεύονται να δεχθούν τη γυναικεία σεξουαλικότητα. Ακόμα και γίγαντες της σκέψης όπως ο Φρόνιτ, προέβησαν συχνά σε ένα είδος κλειτοριδεκτομής, σε θεωρητικό επίπεδο, αρνούμενοι την ύπαρξη αυτόνομης γυναικείας επιθυμίας.

Η αντιστροφή αυτής της άρνησης του γυναικείου πόθου, είναι η υπερβολή και η παραμόρφωσή του. Είναι αυτή η απαξιωτική εικόνα μιας γυναίκας μπάρμπι που είναι ψεύτρα, επιπόλαιη και σακλή και το μόνο που έχει στο μυαλό της είναι το σούπερ αρσενικό που θα της δώσει να καταλάβει, ένας τύπος γυναίκας που επαναφέρει δυναμικά στην κοινωνία τη μία και μοναδική απόλυτη αξία, το φαλλό.

Απ' αυτή την άποψη έχουμε βρεθεί πολύ, πολύ, πολύ πίσω από την Αλίκη, γιατί όλα αυτά τα παραδοσιακά ασπρόμαυρα θηλυκά από τη Νόρα Βαλσάμη μέχρι την Άννα Φόνσου, ήταν τουλάχιστον πραγματικές γυναίκες. Μπορεί να ήταν υποδουλωμένες στο ρόλο της νοικοκυρούλας ή της ερωμένης, αλλά ήταν ανθρώπινες, ειλικρινείς και αξιαγάπτες.

Μπορεί η Μάρθα Καραγιάννη να ψάχνει από ταινία σε ταινία το Βουτσά για να τον τυλίξει και να τη στεφανωθεί, ώστε να επιτελέσει το τελικό κοινωνικό της ρόλο, αλλά ποτέ δεν έπαυε να είναι αληθινή, ζεστή και ανθρώπινη. Το γυναικείο σεξαπίλ της παλιάς κωμωδίας από τη Ζωή Λάσκαρη μέχρι την Ελένη Ανουσάκη, ουδέποτε υπήρξε χυδαίο.

Πολλές απ' τις σύγχρονές μου συναδέλφισσες παρουσιάζουν την εικόνα μιας τρανσέξουαλ με φυσικά γυναικεία γεννητικά όργανα. Και το τρομερό είναι ότι αυτή η χαρακτηριστική αδελφίστικη εκφορά λόγου που συγχέει το χιούμορ με το καλιαρντό, δεν είναι μόνο καλλιτεχνικό φαινόμενο. Την έκφραση αυτή την ακούς και στο δρόμο.

Πολύ συχνά έχω ακούσει νέες κοπέλες να εκφράζονται στη ζωή

τους έτσι, γυναίκες που σε ένα μεγάλο βαθμό έχουν ενστερνιστεί το ρόλο του τραβεστί, νομίζοντας ότι έτσι γίνονται πιο χαριτωμένες. Και θα σας το αποδείξω με ένα άλλο παράδειγμα τηλεοπτικής εικόνας πέρα απ' τα χωράφια μου.

Τα απανταχού πρωινάδικα και μεσημεριανάδικα – εδώ ακουμπάω σε αυτά που είπαν οι προηγούμενοι ομιλητές – των καναλιών βρίθουν γυναικών κατά βάση με ξανθιά κόμη, που μιμούνται το αδελφιστικό ύφος και ήθος. Η γυναίκα έχει μετατραπεί σε αυτές τις χώρες προγράμματος σε μία κατινάρα που διαρκώς κουτσομπολεύει και χαμογελάει πονηρά κάνοντας σκαμπρόζικα αστεία. Κορυφαίο παράδειγμα γυναίκας τραβεστί η μετεωρολόγος Πετρούλα.

Πώς φτάσαμε από το διεκδικητικό φεμινισμό του '70 στην προσβλητική για τη γυναικεία υπόσταση παρουσία της Πετρούλας; Γιατί όλο και περισσότερο οι σύγχρονες γυναίκες στρέφονται ξαφνικά στον ιστορικά ξεπερασμένο παραδοσιακό ρόλο της γυναίκας αντικείμενο; Τι απέγινε το γυναικείο κίνημα;

Φυσικά δεν αναπολώ τις αξύριστες φεμινίστριες της μεταπολίτευσης. Ισότητα δε σημαίνει εξομίωση. Όπως ακριβώς ισότητα μεταξύ μαύρων και λευκών δε σημαίνει να γίνουν οι μαύροι άσπροι όπως ο Μάικλ Τζάκσον, έτσι και η ισότητα ανδρών – γυναικών δε σημαίνει να γίνουν οι γυναίκες άνδρες.

Χειραφετημένη γυναίκα δεν είναι η ανδρογυναίκα, δηλαδή μια γυναίκα που έχει αρνηθεί την ταυτότητά της. Χειραφετημένη γυναίκα είναι αυτή που παίζει ισότιμα ένα συγκεκριμένο ρόλο στο παιχνίδι του ερωτισμού, το γυναικείο ρόλο. Αλλά απ' αυτό το σημείο μέχρι την υπερχειλίζουσα θηλυκότητα της πρόσφατης μόδας που εννοεί να βγάλει όλα τα γυναικεία κάλλη στο μείντάνι, κοιλιάς, μπούστο, πόδια, υπάρχει διαφορά.

Δεν το λέω από σεμνοτυφία, απλώς βρίσκω όλα αυτά τα κορίτσια όχι προκλητικά για έρωτα, αλλά παρακλητικά και άλλο πράγμα η πρόκληση και άλλο η παράκληση. Έτσι όπως εμφανίζονται μισόγυμνες και έντονα βαμμένες, μου φαίνονται ψοφοδεείς γι' αυτά τα λίγα εκατοστά ανδρικής σάρκας. Εντάξει ρε κορίτσια, πρόκληση, αλλά να μη

χάνουμε και την αξιοπρέπειά μας. Οι άνδρες γουστάρουν να κατακτούν, όχι να αιχμαλωτίζουν απλώς το ήδη παραδομένο.

Αυτού του είδους η προκλητικότητα μετακινεί τους όρους του ερωτικού παιχνιδιού και το κάνει τουλάχιστον ανιαρό. Γιατί ο εύκολος στόχος είναι βαρετός και αν γίνει βαρετός και ο έρωτας, τι μας μένει. Η γυναίκα τραβεστί είναι ένα παραμορφωμένο αντίγραφο γυναίκας που επιστρέφει τον άνδρα όχι απλώς στην προπολεμική θέση του άνδρα αφέντη, αλλά στη θέση του απόλυτου αγαθού και όπως όλα τα αντίγραφα δεν έχει καμιά αξία, είναι μια γυναίκα παρωδία που σου προκαλεί αυτομάτως την περιφρόνηση και τη ρατσιστικά φαλλοκρατική προστακτική «άντε πλύνε κανένα πιάτο μωρή».

Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Νομίζω ότι είδαμε αρκετά πράγματα από το τι έχει γυριστεί και τι έχει προβληθεί στην τηλεόραση με όλη αυτή την περιγραφή. Με την τοποθέτηση του κ. Ρέππα είδαμε όλα μαζί, σήριαλ, γενικά ότι έχει παιχτεί και έχει προβληθεί τον τελευταίο καιρό στην τηλεόραση, την ελληνική τηλεόραση.

Επειδή εκτός από συνάδελφος είστε και σχολιάστρια και ειπώθηκε προηγουμένως ότι οι δημοσιογράφοι είναι και σχολιαστές και ρεπόρτερ, αλλά και παρουσιαστές, ήθελα τη βιωματική σου, Μαρία, τοποθέτηση.

Μ. ΣΠΥΡΑΚΗ: Καλημέρα σε όλους. Με λένε Μαρία Σπυράκη και είμαι εδώ χωρίς το παράθυρο. Θέλω να σας πω ότι όσα άκουσα πριν από το Μιχάλη Ρέππα τα βρήκα πάρα πολύ ενδιαφέροντα και έχω κάνει μια προσπάθεια να διαχωρίσω τα κομμάτια που εμφανίζονται οι γυναίκες στην τηλεόραση σε τέσσερις καταρχήν φανερές ενότητες.

Τα σήριαλ, τις σειρές, τη διαφήμιση, τις ψυχαγωγικές εκπομπές στις οποίες συμπεριλαμβάνω και τα reality show και τις ειδήσεις. Όλα αυτά για να σας πω ότι θεωρώ πως σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό και στις τέσσερις κατηγορίες υπάρχουν και αληθινές γυναίκες, υπάρχουν και στερεότυπα τα οποία υπηρετούνται με το χρόνο, εξελίσσονται και πολλές φορές μας αναγκάζουν να τα παρακολουθήσουμε.

Ξεκινώντας από τα σήριαλ, θα σας πω με βάση την αλήθεια που

βιώνω, ότι υπάρχουν πράγματα που τον τελευταίο καιρό πολύ μου αρέσουν. Μου αρέσει για παράδειγμα το γεγονός ότι σε αυτά τα σήριαλ της τελευταίας εσοδείας, εννιά της τελευταίας Ζετίας, 4ετίας, αποτυπώνεται η εξέλιξη των χαρακτήρων με σύγχρονα χαρακτηριστικά και χιούμορ.

Παρατηρώ βεβαίως ότι δεν εγκαταλείφθηκε η συνταγή της σούπερ εμφάνισης της γυναίκας που προκαλεί τον σούπερ έρωτα και ξεσηκώνει τα σούπερ πάθη και γενικά πέφτουν όλοι ανάσκελα και καταφέρνει τα πάντα με πολύ μεγάλη επιτυχία και στο τέλος όλα γίνονται πάρα πολύ καλά, αλλά αυτό είναι μία εκδοχή.

Η άλλη εκδοχή εμφανίζει αληθινά γυναικεία πρόσωπα που έχουν παρελθόν, που έχουν δουλειά, που έχουν χιούμορ, που έχουν οικογένειες ή δεν έχουν οικογένειες και έχουν πάντως ρυτίδες. Είναι πολύ πιο ελκυστικά αυτά τα νέα εγχειρήματα, τα εγχειρήματα που αποτυπώνουν αληθινούς χαρακτήρες και είναι ενδιαφέρον ότι πια παρατηρώ και μια στροφή που αναδεικνύει μέσα απ' αυτή τη διάσταση των σήριαλ και το χιούμορ και το κωμικό στοιχείο της ζωής, αποφεύγει τη δραματοποίηση των καταστάσεων και εντάσσει όλα τα στοιχεία της ζωής σε αυτό που λέμε πραγματικότητα.

Σε αυτό το σημείο θεωρώ ότι είχαμε μια πολύ σημαντική πρόοδο, σε σχέση τουλάχιστον με τη περασμένη δεκαετία. Δε θα μπορούσα να πω το ίδιο για τη διαφήμιση, παρά το γεγονός ότι έχουν γίνει βήματα και ανήκω και σε αυτούς που λέμε διαφημισιοφάγους, τους ανθρώπους που όταν είχαν χρόνο παρακολουθούσαν διαφημίσεις σε αυτά τα περίφημα φεστιβάλ 24 ώρες, 48 ώρες.

Τώρα βλέπω ότι η διαφήμιση παρά τα βήματα που έχει κάνει είναι σταθερά προσανατολισμένη στη σχολή του αισθησιασμού. Είναι μια παμπάλαια σχολή, μια σχολή που από τον πρώτο διδάξαντα από τον Μπανσέ Μαρσέρ μέχρι σήμερα, καταφεύγει ακριβώς στην ίδια λογική, να υποχωρήσει η κριτική σκέψη του καταναλωτή απέναντι στο ένστικτο, μπροστά στο ένστικτο και να ακολουθήσει ο καταναλωτής το ένστικτο και με βάση αυτό να ψωνίσει.

Ο καταναλωτής αν είναι άνδρας βλέπει το γυναικείο πρότυπο, το γυναικείο στερεότυπο όπως αυτό παρουσιάζεται στη διαφήμιση με τον τρόπο που όλοι ξέρουμε. Αν είναι γυναίκα, βλέπει το γυναικείο πρότυπο με τον τρόπο που πρέπει τουλάχιστον κατά τη διαφήμιση να το ακολουθήσει. Σας θυμίζω ότι η γυναίκα έχει μια δυνατότητα να διαχειρίζεται τον οικογενειακό προϋπολογισμό, να προσανατολίσει τα παιδιά στην κατανάλωση και όλα αυτά τα στοιχεία την καθιστούν ένα διαφημιστικό ακροατήριο ιδιαίτερα ενδιαφέρον.

Εκεί τα πράγματα μάλλον θέλουν ακόμα πολλή δουλειά, γιατί κυρίως περισσεύει η χρυσόσκονη και λείπει η έμπνευση, αν και θα μπορούσε η διαφήμιση που είναι ένας χώρος πάρα πολύ δημιουργικός, να έχει ακόμα περισσότερη έμπνευση.

Ο τρίτος χώρος για τον οποίο δεν έχω καθόλου καλά λόγια να πω, είναι οι λεγόμενες ψυχαγωγικές εκπομπές, αυτές οι εκπομπές της μεσημεριανής και της απογευματινής ζώνης, αυτό που λέγεται reality show. Εγώ θέλω να σας πω ότι εκείνο που κυρίως μου προκαλεί μία έντονη αντίδραση είναι η βάση αυτών των εκπομπών που είναι η βάση της σύγκρισης.

Η σύγκριση ανάμεσα στο πρόσωπο που παρουσιάζει την εκπομπή, που είναι μια λαμπερή προσωπικότητα που τα έχει εν πολλοίς όλα λυμένα και κανένας δεν ξέρει πόσο κόπο έχει καταβάλει για να το κάνει αυτό, γιατί ενδεχομένως έχει έρθει και απ' το πουθενά. Και το δεύτερο στοιχείο είναι το contrast που επιχειρείται με γυναικές θύματα.

Η θυματοποίηση της γυναίκας και η ανάδειξη καταστάσεων, όπως η ενδοοικογενειακή βία, είναι μια συζήτηση εντελώς καθημερινή, μια συζήτηση όμως που δημιουργεί ένα δράμα χωρίς λύση. Μια συζήτηση που δεν τοποθετεί τα πράγματα στις αληθινές τους διαστάσεις. Μια συζήτηση που δεν υποδεικνύει ακόμη και τις καταφυγές, διότι και τα περιστατικά υπάρχουν και τα πρόσωπα σε πολλές περιπτώσεις υπάρχουν. Τα πραγματικά καταφύγια δεν υποδεικνύονται, οι διέξοδοι δεν υποδεικνύονται, αντιθέτως αναπαράγεται όλο αυτό το δράμα και είναι ένα δράμα προς κατανάλωση.

Στην πραγματικότητα αυτές οι εκπομπές δεν εξυπηρετούν τίποτα εκτός απ' το να ταΐσουν κατώτερα ένστικτα και να δημιουργήσουν μια πάρα πολύ κακή εικόνα για τη μέση γυναίκα, για τη μέση Ελληνίδα, που πιστέψτε με, δεν είναι καθόλου έτσι.

Και θέλω να ευχαριστήσω εδώ και την κα Παπαδά που μου έδωσε σήμερα τη δυνατότητα να μιλήσω σε αληθινές γυναίκες, σε γυναίκες που ξυπνάνε το πρωί, πάνε στη δουλειά τους, έχουν προηγουμένως φροντίσει τα παιδιά τους, θα γυρίσουν μετά θα κάνουν κάτι άλλο στον ελεύθερο χρόνο τους, θα κοιτάξουν αν προλάβουν να δουν την ταινία που τώρα κυκλοφόρησε, θα κοιτάξουν αν τα καταφέρουν να έχουν καλά τη σχέση τους ή να δημιουργήσουν μια καινούργια σχέση.

Και όλα αυτά είναι οι αληθινές γυναίκες. Και θέλω να σας πω ότι στο τέταρτο πεδίο, στις ειδήσεις, δουλεύουν αληθινές γυναίκες. Γυναίκες που κουραζόμαστε πολύ, προσπαθούμε πολύ, ενδεχομένως έχουμε παспаλιστεί με λίγο περισσότερο μείκ-απ' αυτό που αντέχει ο μέσος άνθρωπος, αλλά αυτό είναι δευτερεύον.

Το ενδιαφέρον είναι ότι σήμερα σε 3 από τα 6 δελτία ειδήσεων που υπάρχουν στη χώρα υπάρχουν γυναίκες σε κεντρικό ρόλο, στο «MEGA», στη «NET» και στον «ALPHA», τρεις κυρίες με διαφορετική διαδρομή και φυσικά διαφορετική προσωπικότητα, αλλά είναι σημαντικό το ότι υπάρχει αυτή η καταγραφή.

Είναι επίσης σημαντικό το γεγονός ότι έχουν ενταχθεί μια σειρά γυναίκες σε πρωταγωνιστικούς ρόλους σε ρεπορτάζ που άλλοτε ήταν άβατα. Σας είπα πριν η Γκέλυ -το περίφημο πολιτικό ρεπορτάζ το ξέρει η κα Δεμίρη επίσης- ότι το διπλωματικό ήταν άβατο. Υπήρχαν ρεπορτάζ στα οποία οι γυναίκες δεν έπαιρναν το πάνω χέρι, δεν ήταν στην πρώτη γραμμή, δεν μπορούσαν να καταστήσουν διακριτές τις παρουσίες τους και να παρουσιάσουν τη γνώμη τους χωρίς να υπάρχει η γνώμη του άνδρα συναδέλφου, η οποία θα τους καθοδηγήσει.

Τα πράγματα τώρα είναι διαφορετικά. Το τελευταίο σημαντικό που συμβαίνει νομίζω σε αυτή την περίοδο της τηλεόρασης των ειδήσεων, είναι η απενοχοποίηση της ηλικίας και αντίθετα, όσο ο χρόνος

περνάει, πιστεύω ότι ο χρόνος της ηλικίας είναι ένα ζήτημα που απ' την περίοδο της Μπάρμπι που περάσαμε στην πρώτη φάση της ιδιωτικής τηλεόρασης, τώρα πλέον καθίσταται προσόν.

Προσόν που σε συνδυασμό με την πείρα και με τη γνώση και με τη δυνατότητα που έχουν οι γυναίκες να προχωρήσουν, είναι εκείνο που μπορεί να τους οδηγήσει στο δρόμο που εκείνες θέλουν. Επέλεξα να σας παρουσιάσω μία θετική πλευρά των όσων μας συμβαίνουν σε αυτή τη δουλειά, γιατί πιστεύω πάρα πολύ ότι τα εμπόδια μπορούν να ξεπεραστούν.

Πιστεύω πάρα πολύ ότι για να κάνεις κάτι χρειάζεται να κάνεις προσωπικές θυσίες, αλλά όπως έλεγα και πριν ψιθυρίζοντας στο διπλανό μου, στο συμμαθητή μου, το ίδιο ισχύει και για τους άνδρες. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ακούσαμε απ' όλους τους ομιλητές για τα πρότυπα των γυναικών, όπως παρουσιάζονται στην τηλεόραση, των ηθοποιών, των γυναικών δημοσιογράφων, αν παίζει ρόλο η εμφάνιση ή οι δεξιότητες, η σκέψη, ξανθές ή με μαύρη ρίζα. Ακούσαμε για το αν είναι αντικείμενο η γυναίκα ή αν είναι μύχιος πόθος.

Θα ήθελα να σας παρακαλέσω πριν ολοκληρώσουμε αυτό τον πρώτο γύρο του τραπέζιού, όποιοι έχουν, όποιες πρωτίτως και όποιοι έχουν κάποια ερώτηση ή κάποια απορία ή θέλουν να τοποθετηθούν ή να ρωτήσουν κάποιον απ' τους αγαπητούς συναδέλφους, να το κάνουν.

Ε. ΚΟΥΤΟΥΦΑ: Λέγομαι Ευγενία Κατούφα και εργάζομαι στο ραδιόφωνο της ΕΡΤ. Είναι καλό που κάνατε το διαχωρισμό εδώ της ποσοτικής και ποιοτικής παρουσίας των γυναικών στα ΜΜΕ, γιατί ένας προβληματισμός είναι έντονος αυτή τη στιγμή τουλάχιστον στο δικό μου το μυαλό. Θα ήθελα να προβληματιστούμε όλοι μας κατά πόσο οι συναδέλφισσες έχουν βοηθήσει ώστε η Ελληνίδα να αποκτήσει την αυτοπεποίθηση που χρειάζεται, να αποκτήσει τη γνώση των δικαιωμάτων της, να ενημερωθεί για τα μέσα και τα εφόδια που της δίνει, όσα της δίνει αυτή η πολιτεία, για να βγει απ' τα αδιέξοδά της, να αποκτήσει την οικονομική και κοινωνική της ανεξαρτησία.

Επίσης, να γνωρίσουν τις άλλες Ελληνίδες, τις άλλες γυναίκες τις καταξιωμένες, τις πετυχημένες, να τις συμπεριλάβουν και αυτές στα κριτήριά τους και τουλάχιστον να τις ψηφίζουν, γιατί όπως είναι γνωστό δεν ψηφίζονται οι γυναίκες.

Πόσες επίσης απ' τις συναδέλφους που είναι πολλές στα ΜΜΕ, αντιδρούν όταν τα δικαιώματά μας τα κατακτημένα πάνε πίσω και δε μιλάω για την πρόωρη σύνταξη, αλλά μιλάω για τη φαλκίδευση του συστήματος της ποσόστωσης στις Δημοτικές και Νομαρχιακές Εκλογές ή μιλάω για την πρόσφατη ρύθμιση για το επώνυμο του συζύγου.

Και ακόμα πόσες έχουν ξεφύγει από την παρεξήγηση της γραφικής φεμινίστριας που πέταξε το σουτιέν, που χόντρυνε, που ξέχασε τη θηλυκή της υπόσταση. Ξέρω αγαπητές συναδέλφισσες ότι πολλές φορές φτύνουμε αίμα για να περάσουμε μια είδηση για θέματα που αφορούν τις γυναίκες, όμως μήπως και εμείς χρειάζεται να κάνουμε κάτι περισσότερο; Να βοηθήσουμε τουλάχιστον τις συμπατριώτισσές μας και τους εαυτούς μας.

Δεν ξέρω αν υπάρχει απάντηση σε αυτό τον προβληματισμό. Αισθάνθηκα την ανάγκη να σας τον καταθέσω. Ευχαριστώ.

Κ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΑΚΗ: Να κάνω και εγώ μια ερώτηση που είναι συναφής με της κυρίας. Λέγομαι Πολυχρονάκη Κατερίνα, δουλεύω εδώ στη Γραμματεία. Το αίτημα για συμμετοχή της γυναίκας στη δημόσια ζωή είτε επάγγελμα, είτε πολιτική, είτε όπου αλλού, συνοδεύτηκε πάντα απ' το επιχείρημα ότι θα έπρεπε να διατυπώνεται ή θεωρούσαμε ότι η γυναίκα μπορούσε να διατυπώσει ένα λόγο που να εκπροσωπεί και αυτό το ποσοστό του πληθυσμού, δηλαδή του γυναικείου πληθυσμού, να είναι φιλικό, να είναι διαφορετικό, να έχει μια άλλη προσέγγιση στα πράγματα κλπ. κλπ.

Τελικά η συμμετοχή της γυναίκας στα πράγματα, είτε στη τηλεόραση, είτε όπως είπαμε στην πολιτική, είτε οπουδήποτε αλλού, έχει αποδώσει αυτό το προσδοκώμενο από την αρχή; Γιατί ακούσαμε τόσα πράγματα και έτσι είναι όπως τα είπατε, δηλαδή ότι η συμμετοχή των γυναικών ανέδειξε τελικά στο συγκεκριμένο περιβάλλον της τη-

λεόρασης τη γυναίκα ως εμπόρευμα και μάλιστα με πολύ υψηλή αξία απ' ό,τι φαίνεται. Πουλάει ιδιαίτερα η γυναίκα σαν εικόνα.

Τελικά, όλη αυτή η διαδρομή που έχει γίνει από τη δεκαετία του '60 μέχρι τώρα, απέδωσε κάτι ως προς το αρχικά προσδοκώμενο; Και τελικά με ποιο τρόπο μπορεί να γίνουν κάποια βήματα παραπάνω;

Σ. ΔΙΓΕΝΗ: Λέγομαι Διγενή Σοφία και είμαι συνάδελφος δημοσιογράφος στον έντυπο Τύπο. Το 2006 παρακολούθησα ένα σεμινάριο πάνω στα θέματα που αφορούν τη γυναίκα στα ΜΜΕ. Έγινα σύμβουλος της ισότητας στον Τύπο. Δε μου δόθηκε ποτέ η ευκαιρία αυτά που έμαθα εκεί να τα αποτυπώσω στον Τύπο, γιατί τα έντυπα που δούλευα δεν τα χρησιμοποιούσαν, δεν τα είχαν στη σκέψη τους, στην οργάνωσή τους.

Θέλω να ρωτήσω, όλοι αυτοί οι σύμβουλοι δημοσιογράφοι ισότητας, τι έχουν απογίνει; Γιατί ήταν 24 άτομα όταν εγώ συμπεριλήφθηκα σε αυτό το σεμινάριο και πριν από λίγο καιρό, δηλαδή έξι μήνες πριν το σεμινάριο αυτό είχε δεχθεί άλλα τόσα άτομα και πιθανότατα να έχει και συνέχεια. Δεν ξέρω εάν το γνωρίζετε αυτό, εάν μπορεί κάποιος να μου απαντήσει τι απέγιναν αυτοί οι σύμβουλοι και που μπορούν αυτοί οι σύμβουλοι να δώσουν τις πληροφορίες τους, τις γνώσεις τους και ότι αποκόμισαν απ' αυτά τα σεμινάρια για η συμβολή τους στην ισότητα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Λυπάμαι, αλλά προσωπικά δεν είμαι καθ' ύλην αρμόδιος, δεν το γνωρίζω, δεν μπορώ να σας δώσω μια απάντηση.

Μ. ΡΕΠΙΑΣ: Συγνώμη που παρεμβαίνω, αλλά ακούω πάρα πολλές ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με θεσμικά πράγματα κλπ κλπ. Έχω την εντύπωση ότι οι θεσμοί πάντοτε σε μια κοινωνία ακολουθούν τις ουσιαστικές εξελίξεις που έχουν ήδη συμβεί στην κοινωνία. Δεν μπορούμε να περιμένουμε ούτε από ρυθμίσεις, ούτε θεσμούς, ούτε από τίποτα.

Και είναι και πολύ μεγάλη συνήθειά μας των Ελλήνων να στρεφόμεστε στο κράτος και στο κράτος και στο κράτος. Θα ήθελα να πω δυο μεγάλες αλήθειες, που έχω διαπιστώσει ως επαγγελματίας. Αν δεν υπήρχαν οι γκέι, οι Ελληνίδες πρωταγωνίστριες θα παίρνανε το βασικό μισθό. Γιατί οι άνδρες ταυτίζονται με τους άνδρες και οι γυναίκες καταναλώνουν άνδρες. Αν δεν έχουμε ένα δροσερό τεκνό στην ταμπέλα, δεν έχουμε πελάτη.

Αυτό είναι δικό σας χαρακτηριστικό και αυτό θα έπρεπε να το αναλογιστείτε οι ίδιες. Δεν αφορά ούτε το κράτος, ούτε καμία ρύθμιση. Δεν μπορεί να μας κατεβάσει ρύθμιση το κράτος, βάλτε γυναίκες πρωταγωνίστριες. Αυτή τη στιγμή όλες τις Παναγιωτοπούλες και τις Παπακωνσταντίνου και τις Καβογιάννες τις κρατάνε οι γκέι και αντίστοιχα την Άννα Βίση και όλο αυτό το κομμάτι. Οι άνδρες αγοράζουν από τον Καζαντζίδη μέχρι τον Ρέμο. Η μία αλήθεια είναι αυτή.

Και η δεύτερη. Η διαφορά θα συμβεί κάποτε σε θεσμικό επίπεδο. Όταν τις κορούλες σας τις επαινείτε για το πόσο κουκλίτσες είναι, λίγο πριν τα 40 αυτό θα το φτύσουν με μαύρο αίμα. Τα αγόρια τα επαινούμε για μία δεξιότητά τους, τα κορίτσια για την ύπαρξή τους, για το πόσο είναι θελκτικές. Αυτό πιστεύω ότι είναι μια πάρα πολύ σοβαρή πηγή δυστυχίας και αυτό συγγνώμη, αλλά το δημιουργείτε εσείς, γιατί εσείς είστε μάνες, δεν είναι μάνες οι άνδρες. Ευχαριστώ.

Μ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ: Δε θα έπαιρνα το λόγο γιατί ελέχθησαν πάρα πολύ ενδιαφέροντα πράγματα και δε χρειάζεται πολλές φορές να προσθέτουμε τα αυτονόητα. Όμως μου έδωσε αφορμή και η τελευταία παρατήρηση του κ. Ρέππα. Λέγομαι Μίκα Ιωαννίδου, εκπροσωπώ το Ευρωπαϊκό Λόμπι Γυναικών, είναι 50 γυναικείες ελληνικές οργανώσεις και 4 χιλιάδες σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Πραγματικά νομίζω ότι σήμερα ήρθαμε να κάνουμε μία συζήτηση και όχι να ζητήσουμε οι μεν τις ευθύνες απ' τους δε. Έχουμε την τύχη οι περισσότερες που είμαστε εδώ να είμαστε απ' τις τυχερές από κάθε άποψη. Προχθές παρακολουθούσα την πολύ ενδιαφέρουσα ταινία το "Slumdog", δεν είχαμε την τύχη όλοι να γεννηθούμε σε περιβάλλοντα. Μιλάμε εξ ονόματος γυναικών τις οποίες μπορεί και να μη τις έχουμε συναντήσει ποτέ.

Οι περισσότερες από εμάς γεννήθηκαν σε πόλεις, καταφέρανε και δημιούργησαν πράγματα. Εδώ όμως ήρθαμε να συζητήσουμε πάνω απ' όλα πως μπορούμε οι μεν να βοηθήσουμε τους δε. Εμείς εκπροσωπούμε συνθήτως εδώ μέσα οι περισσότερες συλλογικά συμφέροντα, συλλογικά ενδιαφέροντα γυναικών και ανδρών, ίσα δικαι-

ώματα, δημοκρατικά δικαιώματα.

Θεωρώ ότι αυτό που είπε ο κ. Ρέππας δεν με βρίσκει απόλυτα σύμφωνη στο τελευταίο κατά τα άλλα ήταν πολύ δροσερή η τοποθέτησή του και νομίζω πολύ αληθινή.

Σας λέω λοιπόν ότι είναι αμφίρροπα τα πράγματα μερικές φορές προηγείται η κοινωνία, μερικές φορές προηγούνται οι θεσμοί. Εκείνο που πρέπει να αποκαταστήσουμε και στη χώρα μας, είναι μια καθάρη ισορροπία. Σίγουρα η τηλεόραση βοηθάει πάρα πολύ.

Προσωπικά δεν θα είχα να εκφράσω ιδιαίτερο παράπονο, αλλά ξέρω άπειρες γυναίκες που έχουν πολύ σημαντικά και ενδιαφέροντα πράγματα να κάνουν και να πουν και να δώσουν και να τροφοδοτήσουν, τα είπε πριν η κα Κατούφα, εγώ είμαι δικηγόρος δεν είμαι δημοσιογράφος όμως για να περάσουμε πολλές φορές ένα αυτόνοτο μήνυμα που δεν έχει να κάνει με τίποτε με εξτρεμιστικά πράγματα, για τις γυναίκες αγρότισσες. Είμαι Πρόεδρος σε ένα Οργανισμό που είχαμε τις γυναίκες, δυσκολευόμουν πολύ να το περάσω στο καθημερινό ρεπορτάζ παρά το γεγονός ότι ήξερα τα παιδιά και είχα το αγροτικό βέβαια κανάλι, που πήγαινε μια χαρά και περνούσαμε τα πράγματα, αλλά δεν έφτανε αυτό γιατί δεν το έβλεπαν.

Θέλω να πω και τελειώνω γιατί μακρηγόρησα, ότι εδώ πρέπει να προσπαθήσουμε όλοι να περνάμε τα σημαντικά, τα καλά και όχι τα σκουπίδια. Αυτή είναι η δική μου η παράκληση και η διάθεση για συνεργασία.

ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ: Γεια σας. Η κα Σωτηριάδου είμαι από τη Γραμματεία Ισότητας και διδάσκω part time, όπου έτυχε κι εγώ κάποτε να ήμουν στην ΕΡΤ ένα διάστημα. Αλλά κυρίως από την έρευνα από ένα διδακτορικό που έχω κάνει, θέλω να κάνω δυο τρεις διαχωρισμούς όσον αφορά πρώτον την κοινωνιολογική προσέγγιση, δηλαδή το ότι άλλαξαν οι ρόλοι των φύλων σε συνέπεια αυτού που είπε ο κ. Ρέππας, ότι πράγματι υπάρχει συγκρουσιακός ρόλος μεταξύ των αγοριών και των κοριτσιών από τη νεαρή ηλικία αλλά και μετά. Ότι η μορφή της οικογένειας έχει αλλάξει στη νιοστί, υπάρχουν πολλών μορφών οικογένειες πλέον και όλη αυτή η αλλαγή δεν έχει έρθει να αντιμετωπιστεί

θεσμικά, έστω κι αν η Γραμματεία Ισότητας έχει κάνει πάρα πολλά πράγματα από το '80 και μετά, σαν ο πρώτος κυβερνητικός φορέας.

Σημαίνει όμως ότι το θεσμικό πλαίσιο που πράγματι υπάρχει, ο Κώδικας δεοντολογίας του Ραδιοτηλεοπτικού ή ο Κώδικας δεοντολογίας της λειτουργίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης έρχεται πράγματι σε σύγκρουση με τα θέματα ισότητας.

Παλιά, θεσμικά υπήρχαν και Γραφεία Ισότητας στην ΕΡΤ, υπήρχε πρόνοια να γίνει παιδικός σταθμός για τη στήριξη του εργαζόμενου πληθυσμού στα ραδιοτηλεοπτικά αλλά φυσικά τίποτε από αυτά δεν ευδοκίμησε, που σημαίνει γιατί άραγε ενώ υπήρχε και η προσπάθεια θεσμική για κάποια θέματα, οι γυναίκες συνεχίζουν να έχουν το ρόλο που ουσιαστικά είναι θύματα και θυματοποιούνται μέσα από την ίδια τη μορφή και της κοινωνίας, αλλά και της προσωπικότητας της οποίας δεν ξέρω ουσιαστικά μεταφέρεται.

Όσον αφορά τη διαφήμιση που είναι πάρα πολύ βασικό. Η διαφήμιση στηρίζεται μέσα στο οικονομικό σύστημα με τη θεωρία του Adam Smith για την προσφορά και τη ζήτηση. Η διαφήμιση είναι ένας μοχλός προώθησης των προϊόντων και φυσικά οι γυναίκες πάλι θυματοποιούνται μέσα από αυτά και συνεχίζουν να θυματοποιούνται.

Ένα διάστημα είχαμε κάνει κάποια βραβεία για εταιρείες οι οποίες προωθούσαν και το ανδρικό μοντέλο στη διαφήμιση για το διαχωρισμό και τη μη διάκριση γυναικών και ανδρών στα διαφημιστικά και στα προϊόντα για την αλλαγή των ρόλων. Πέρασε κι αυτό.

Φτάνουμε πάλι να λέμε αυτό που έλεγε ο Παζολίνι ότι «τα media και δη η τηλεόραση είναι ένας φασισμός», που δεν είναι ο φασισμός που ξέραμε, αλλά είναι ένα κουμπί, το οποίο πατάς και πάει παντού και πάει στην εκκλησία, στην οικογένεια, στη θρησκεία και φτάνουμε σε ένα σύστημα το οποίο ουσιαστικά ακόμη με όλες τις προσπάθειες αναπροσαρμογής, η κοινωνική συνοχή και η προσπάθεια της αλλαγής των ρόλων, της αλλαγής της κοινωνικής συνοχής, να έχουμε πρόβλημα για να βλέπουμε αυτά τα οποία βλέπουμε, στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης σήμερα.

Λυπάμαι πολύ που ενώ έχουμε προωθήσει τις γυναίκες στα κέντρα λήψης αποφάσεων η έρευνα λέει και δείχνει ότι οι γυναίκες δεν είναι στις top θέσεις των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Η έρευνα των οπτικοακουστικών και η έρευνα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Γυναικών Δημοσιογράφων κι άλλες έρευνες, δείχνουν ότι οι γυναίκες δεν κατέχουν τις καλύτερες και σημαντικές θέσεις στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Να κάνει μια τοποθέτηση η κα Σπυράκη.

Μ. ΣΠΥΡΑΚΗ: Εγώ μόνο θα ήθελα να κάνω δυο παρατηρήσεις. Η τηλεόραση μπορεί κατά την εκδοχή σας να είναι φασισμός...

ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ: Είναι εκδοχή του Παζολίνι.

Μ. ΣΠΥΡΑΚΗ: Την οποία ενστερνιστήκατε.

ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ: Όχι, λέμε ότι...

Μ. ΣΠΥΡΑΚΗ: Επιτρέψτε μου όμως γιατί δεν σας διέκοψα. Ευχαριστώ πολύ. Κατά τη δική μου εκδοχή λοιπόν είναι ένα παράθυρο στον κόσμο, είναι ένα πάρα πολύ ενδιαφέρον Μέσο, είναι το μοναδικό Μέσο το οποίο μπορεί να μεταφέρει την εικόνα από παντού, είναι το μοναδικό Μέσο το οποίο μπορεί να δώσει αταξικά προσβασιμότητα σε οποιαδήποτε μορφή τέχνης. Στοιχείο, το οποίο κανείς μπορεί να αξιοποιήσει σε όλες του τις εκδοχές.

Από εκεί και πέρα προφανώς υπάρχει και η δυνατότητα του να κλείσει κανείς το κουμπί, πράγμα, το οποίο είναι στη διακριτική ευχέρεια του καθενός.

Το άλλο στοιχείο που θέλω να υπερτονίσω είναι το εξής: θέσατε με πολύ ενδιαφέροντα τρόπο την κοινωνική διάσταση της υποστήριξης των γυναικείων δραστηριοτήτων και ήταν πολύ σημαντικό αυτό που είπατε ότι ενώ υπήρχαν προδιαγραφές για παιδικούς σταθμούς αυτοί δεν έγιναν ποτέ, ότι ενώ υπήρχαν διατάγματα αυτά δεν υλοποιήθηκαν ποτέ.

Όλα αυτά αφορούν στην έλλειψη βούλησης και είναι πολύ σημαντικό να καταγγελθεί. Εκείνο που εμείς πρέπει να δούμε πέρα από το συλλογικό, είναι και το προσωπικό. Ξέρετε έχω την αίσθηση ότι τα

στερεότυπα δημιουργούνται πρώτα απ' όλα στο σπίτι μας. Μεγαλώνω ένα αγόρι κι ένα κορίτσι, δεν θα μου φταίει κανείς αύριο, αν την κούνια της μπέμπας μου τη γεμίσω με Barbie και την κούνια του γιου μου τη γεμίσω με πιστόλια.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ο κ. Παπαδόπουλος.

Τ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Ξέρετε υπάρχει ένα θέμα, θα απαντήσω νομίζω και σε αυτή τη διαμαρτυρία σας. Η τηλεθέαση. Ξέρετε κάτι; Ο επιχειρηματίας κινείται με βάση την τηλεθέαση και δυστυχώς και η δημόσια τηλεόραση στο πλαίσιο του ανταγωνισμού προσπαθεί κι αυτή να κάνει τηλεθέαση κι έτσι βάζει κάποιες φορές νερό στο κρασί της.

Με αυτή την έννοια και ως πολίτες έχουμε ευθύνες για ένα αποτέλεσμα. Όταν ψηφίζουμε μέσω της τηλεθέασης truth t.v. σκουπίδια, μεταμεσηβρινά ή προμεσηβρινά, εισπράττουμε τα σκουπίδια.

Ξέρετε είναι κάτι σαν την πολιτική, που μας φταίνει πάντα όλοι οι πολιτικοί και ξεχνάμε ότι εμείς τους έχουμε ψηφίσει, εμείς τους έχουμε εκλέξει και εμείς τους έχουμε βάλει στην Κυβέρνηση ή στην Αντιπολίτευση. Αυτή νομίζω η στάση του υπεύθυνου πολίτη, είναι και μια απάντηση στο τι βλέπουμε, ποιος μας κυβερνάει και ποιος είναι μπροστά μας.

Ένα δεύτερο θέμα. Εγώ πιστεύω –επειδή ετέθη στην αρχή– και στο θέμα της πολιτικής εκείνο νομίζω ότι είναι ώρα και χρόνος να μπει η γυναίκα σοβαρά, για να δει και από αυτή την πλευρά της εικόνα της ζωής, γιατί εκεί υπολείπεται και δεν είναι ότι εκεί μόνο είναι ανδροκρατούμενος χώρος, είναι κυρίως γιατί οι γυναίκες δεν συμμετέχουν στο βαθμό που θα έπρεπε να συμμετέχουν.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Πριν δώσω το λόγο στην κυρία που τον έχει ζητήσει από ώρα, θα ήθελα να συμπληρώσω σε αυτό που είπε ο φίλος μου και συνάδελφός μου Τάσος Παπαδόπουλος, ότι η τηλεθέαση είναι ένας καθρέφτης μέρους της κοινωνίας που βλέπει τη δεδομένη στιγμή το x πρόγραμμα, τον ψ σταθμό, την τηλεόραση γενικά.

Παρακαλώ.

Ε. ΔΕΜΙΡΗ: Δεν είναι ακριβώς έτσι, διότι ο τηλεθεατής βλέπει μεν

ένα πρόγραμμα, αλλά έχει και κρίση. Διακρίνει ποιο είναι το σκουπίδι και ποιο είναι το καλό πρόγραμμα. Είναι αξιοσημείωτο ότι ποτέ, μα ποτέ, η AGB δεν έχει δώσει ποιοτικό έλεγχο και ποιοτική επιβράβευση των τηλεθεατών για προγραμμάτων.

Σε δική μου προσωπική ερώτηση, ο κ. Αναστασάκος μου απάντησε ότι από το Καταστατικό της εταιρείας και της μητρικής και της θυγατρικής απαγορεύονται οι ποιοτικές έρευνες στην τηλεόραση.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Συμφωνώ κι εγώ, σχετικά είπα αυτό το πράγμα, το είπα όμως για τον εξής λόγο: θα έχετε παρατηρήσει όλες σας και όλοι σας ότι σε μια δεδομένη συζήτηση που γίνεται την επόμενη μέρα το πρωί στο γραφείο, στο σπίτι, στη λαϊκή οπουδήποτε, όλοι είναι ενημερωμένοι για το τι έπαιξε η τηλεόραση. Όλοι.

Ε. ΔΕΜΙΡΗ: Βεβαίως αλλά και με κριτικό μυαλό.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ασφαλώς και με κριτική σκέψη και με κριτικό μυαλό. Η κα Μπέκου.

Ε. ΜΠΕΚΟΥ: Ευχαριστώ για το λόγο, είμαι η Έφη Μπέκου η πρώην Γενική Γραμματέας Ισότητας και σήμερα Πρόεδρος του Πολιτικού Συνδέσμου Γυναικών. Απολογούμαι για την καθυστέρηση αλλά θεωρώ ότι έπρεπε να πάρω το λόγο για να τονίσω δυο σημεία από τη δική μου πλευρά.

Πρώτον να πω πόσο σημαντική είναι αυτή η σημερινή πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και της Γενικής Γραμματείας Τύπου και Ενημέρωσης, πάρα πολύ σημαντική πρωτοβουλία και ανταποκρίνεται στο εθνικό πρόγραμμα δράσης, το οποίο θεωρεί ότι τα πρότυπα που προκύπτουν και αναπαράγονται και μέσα από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης είναι σημαντικό εμπόδιο και παράγοντας που δεν βοηθά στην πραγμάτωση της ουσιαστικής ισότητας των δυο φύλων.

Το δεύτερο σημείο που θέλω να τονίσω είναι το εξής: επειδή πολύ συχνά είτε θυματοποιούμε τις γυναίκες, είτε θέτουμε προσωπικά διλήμματα ή θέτουμε ατομικού τύπου ευθύνες, θα ήθελα να σημειώσω ότι η οικογένεια, η κοινωνία και η πολιτική και βεβαίως και η τηλεόραση είναι συγκοινωνούντα δοχεία.

Ένας φαύλος κύκλος παραγωγής και αναπαραγωγής στερεοτύπων περνάει μέσα από όλα αυτά. Βεβαίως όταν υπάρχουν κυρίαρχες αντιλήψεις και στην προκειμένη περίπτωση μια πατριαρχική αντίληψη η οποία εμφορείται και από μία ένταση της εμπορευματοποίησης και του ατομισμού στη σύγχρονη κοινωνία, είναι σαφές ότι φορείς αυτής της αντίληψης είναι όλοι, είτε αυτοί που εκφράζουν κυρίαρχα μέσα από αυτή την ιδεολογία, είτε αυτοί που είναι σε δεύτερο ρόλο.

Άρα τέτοιες συναντήσεις, όπως και η σημερινή, και τέτοιες συζητήσεις σημασία έχουν γιατί προχωρούν την κουβέντα για την ευαισθητοποίηση και για το πώς συνειδητοποιούμε το πρόβλημα και από εκεί και πέρα βεβαίως κατανέμονται οι ευθύνες, ανάμεσα στην πολιτική εξουσία, στην πολιτεία, στους θεσμούς, στα άτομα, στους πολίτες. Προφανώς θέλουμε και πολίτες που να εκφράζουν την ιδιότητα του πολίτη σε όλες τις πτυχές, αλλά βεβαίως και η πολιτική έχει το δικό της ρόλο.

Ενδεχομένως ο κ. Ρέππας εύστοχα είπε ότι κι εμείς καταναλώνουμε και ότι δεν πρέπει συνεχώς να ζητάμε από την πολιτεία και από τους θεσμούς, διότι η πολιτεία έρχεται και θεσμοποιεί αυτά που υπάρχουν ως κοινωνικές αντιλήψεις, αλλά υπάρχει κι ένα αντίστροφο σχήμα: ότι η πολιτική είναι παρεμβατικός θεσμός στις κοινωνικές εξελίξεις και είναι η πρωτοπορία, η οποία αλλάζει τις εξελίξεις, τουλάχιστον στη σύγχρονη δυτική δημοκρατία όπως τη θέλουμε και όπως την επιδιώκουμε.

Αν περιμένουμε από τις κοινωνικές εξελίξεις και από τα στερεότυπα από μόνα τους να δώσουν αλλαγές, θα περιμένουμε πάρα πολλά χρόνια. Αυτός είναι και ο ρόλος της πολιτικής. Αν δεν τον παίζει καλά και η πολιτική, είναι ένα ζήτημα να δούμε. Να δούμε που έχουμε ελλείμματα και που χωλαίνουμε.

Εν πάση περιπτώσει νομίζω ότι τέτοιες συναντήσεις και τέτοιες συζητήσεις δεν έχουν στόχο να επιμερίσουν ευθύνες, αλλά κυρίως να βρούμε τον κοινό τόπο, για να πάμε λίγο περισσότερο παραπέρα τα πράγματα.

Εμείς ως Πολιτικός Σύνδεσμος έχουμε και τη Δευτέρα μια μεγάλη εκδήλωση με την ευκαιρία και των Ευρωεκλογών όπου υιοθετούμε το στόχο της ισόρροπης συμμετοχής γυναικών και ανδρών κατά 50 – 50, γιατί αυτός δεν είναι ένας στόχος πολυτελείας.

Όταν οι γυναίκες απουσιάζουν και από την πολιτική ζωή, δεν ασκούν την ιδιότητα του πολίτη και η ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην πολιτική ζωή, θα αντικατοπτρίσει κάποια στιγμή και την ισότητα στους άλλους τομείς, που δυστυχώς δεν την έχουμε. Ευχαριστώ πολύ και συγνώμη γιατί πήρα περισσότερο χρόνο.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Η κα Τσουμάνη.

Ε. ΤΣΟΥΜΑΝΗ: Θα ξεκινήσω συμφωνώντας με την κα Μπέκου και στο τελευταίο σημείο της ανάγκης μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών στα κοινά ως πολιτών κατ' αρχήν και βεβαίως και στο ρόλο των θεσμών και στο χρόνο που οι θεσμοί παρεμβαίνουν στη ζωή μας. Πιστεύω ότι η πολιτική έχει μεγάλο χρέος όχι να παρακολουθεί μόνο την κοινωνία, αλλά να παρεμβαίνει με καινοτομίες.

Θέλω λοιπόν με αφορμή τα όσα ελέχθησαν δυο παρατηρήσεις να κάνω πολύ σύντομες, ευχαριστώντας κατ' αρχήν όλες τις κυρίες και τους κυρίους του πάνελ για τη συνδρομή τους και τη συμβολή τους σήμερα και συγχαίροντάς τους, γιατί πραγματικά οι πολυδιάστατες απόψεις που εκφράστηκαν, βοηθούν πάρα πολύ όλους μας και στη σκέψη αλλά και στην πολιτική δράση.

Η μια παρατήρηση που έχω να κάνω, είναι γι' αυτό που πολυσυζητείται και σήμερα το ακούσαμε αλλά και στην καθημερινή ζωή το ακούμε, όσον αφορά τη δημιουργία προτύπων στα μικρά παιδιά, στα παιδιά μας δηλαδή.

Ακούμε πολλές φορές εμείς οι γυναίκες «μα εσείς έχετε την ευθύνη, εσείς μεγαλώνετε τα παιδιά γιατί το κορίτσι σου το μεγαλώνεις έτσι και το αγόρι σου αλλιώς». Αυτό είναι μια αλήθεια. Ωστόσο δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι κι εμείς ως γυναίκες ή ως μητέρες, είμαστε «θύματα» των στερεοτύπων, δηλαδή μεγαλώσαμε με αντίστοιχο τρόπο και άρα μεταφέρουμε, αναπαράγουμε αυτά τα στερεότυπα.

Εξ αυτού του λόγου πιστεύω ότι απαιτείται μεγάλη εγρήγορση πολύ μεγαλύτερη εκ μέρους των γυναικών και αυτογνωσία, προκειμένου ένα καινούργιο πρότυπο κι ό,τι θέλουμε να αλλάξει στην κοινω-

νία, να το μεταδώσουμε εμείς στα παιδιά μας. Άρα οι γυναίκες έχουν πολύ περισσότερο κόπο να καταβάλουν σε αυτό το σημείο, από ότι οι άνδρες. Ωστόσο και οι άνδρες πρέπει να ευαισθητοποιούνται.

Ένα δεύτερο που θέλω να πω, έχει να κάνει με τη μη ελκυστικότητα των θεμάτων μας δυστυχώς μέσα από τα Μέσα. Λέχθηκε από μια κυρία δημοσιογράφο προηγούμενα από το πίσω μέρος της αίθουσας, «πού είναι αυτοί οι δημοσιογράφοι που έχουν περάσει σεμινάρια για τα θέματα αυτά και χάθηκαν».

Πράγματι σας μεταφέρω και τη δική μου προσωπική αγωνία και όλης της Γενικής Γραμματείας, νομίζω ότι εκφράζω και την κα Μπέκου σε αυτό που έζησε την προηγούμενη πενταετία το ίδιο κλίμα. Ενώ γίνεται πολύ δουλειά, έχουμε έργα τα οποία ποσοτικοποιούνται και έχουν και ποιοτική διάσταση, εντούτοις δυσκολευόμαστε πάρα πολύ να περάσουμε αυτή την πληροφόρηση στα Μέσα. Γιατί προφανώς τα θέματα των ίσων ευκαιριών δεν είναι ελκυστικά, για τους λόγους που αναφέρθηκαν και από εσάς.

Θα ήθελα λοιπόν με την ευκαιρία αυτή κατ' αρχήν να παρακαλέσω εσάς που είστε εδώ αλλά και σε όσους συναλλάσσετε στο χώρο της δουλειάς σας, να ξανασκεφτείτε αυτό το πράγμα και αν θέλετε να μας βοηθήσετε και στο εξής: μπορεί ο όρος «ισότητα» να μην είναι πολύ ενδιαφέρον, να δημιουργεί στη σημερινή εποχή και ερωτήματα. Εγώ το συναντώ πολύ συχνά. Προβληματιζόμαστε. Μπορεί να χρειαστεί να το αλλάξουμε, να αλλάξουμε τον όρο, αλλά την ουσία δεν θα την αλλάξουμε γιατί η ανάγκη για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών σε κάθε τομέα της καθημερινής ζωής, είναι δυστυχώς ακόμη απαραίτητη. Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Κι εμείς σας ευχαριστούμε πάρα πολύ. Δεν υπάρχει άλλος χρόνος, στο δεύτερο τραπέζι όμως θα έχετε τη δυνατότητα ό,τι δεν μπορέσαμε να καλύψουμε εδώ, να το καλύψετε εκεί. Ευχαριστούμε πολύ.

Μ. ΠΑΠΑΔΑ: Παρακαλούμε τους εισηγητές του 2^{ου} πάνελ να ανέβουν στο βήμα.